

ZPRÁVY

Spomienka na osobnosti farmakognózie

V decembri 2021 by sa dožili 100 rokov prof. Jozef Tomko a doc. Jaroslav Kresánek, ktorí zásadne prispeli k rozvoju slovenskej aj českej farmakognózie minulého storočia.

Prof. Ing. Dr. Jozef Tomko, DrSc. (obr. 1) sa narodil 12. decembra 1921 v Pavlovej Vsi, malej obci neďaleko Liptovského Mikuláša, kde v roku 1941 absolvoval reálne gymnázium. Následne nastúpil na vysokoškolské štúdium na Slovenskej technickej univerzite, Odbor chemickotechnologického inžinierstva, kde úspešne

vyštudoval v roku 1947 a v roku 1950 tam obhájil titul doktora technických vied (Dr.). V roku 1957 na Slovenskej akadémii vied získal hodnosť CSc. a v roku 1969 titul DrSc. Po skončení vysokoškolského štúdia postupne pracoval v Štátnych výskumných ústavoch poľnohospodárskych, Výskumnom ústave lučebných a farmaceutických závodov, Výskumnom ústave pre farmáciu a biochémiu a až do roku 1973 ako vedúci vedecký pracovník Chemického ústavu SAV a súbežne aj na Farmaceutickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (FaF UK), kde bol v roku 1973 menovaný profesorom farmakognózie. Profesor Tomko bol od roku 1971 externým vedúcim Katedry farmakognózie a botaniky a od roku 1974 túto funkciu vykonával až do konca akademického roku 1986/1987 ako zamestnanec FaF UK. V rokoch 1976 – 1980 bol prodekanom fakulty pre vedeckú činnosť. Do dôchodku odišiel v roku 1990.

Prof. Tomko úspešne nasmeroval vedecko-výskumne aktivity Katedry farmakognózie a botaniky na vtedy moderné metódy izolácie a identifikácie rastlinných obsahových látok, najmä steroidných alkaloidov. Pod jeho vedením dokončil v roku 1989 kolektív autorov

učebnicu predmetu farmakognózia používanú na fakulte v Bratislave a v Hradci Králové vyše 20 rokov. Nezmazateľnú stopu zanechal prof. Tomko aj v Slovenskej chemickej spoločnosti, ktorej členom bol od roku 1948 a v období 1969 – 1989 bol jej predsedom. V rokoch 1973 – 1989 bol aj podpredsedom Československej chemickej spoločnosti.

Prof. Tomko bol prototypom pokojného a trpezlivého pedagóga a vedca. Vždy z neho vyžarovala prirodzená autorita založená na skromnosti, ľudskosti a hlbokých odborných vedomostiach. Kolegov na katedre vedel v pravý čas pochváliť, ale aj taktne usmerniť, ak nerobili podľa jeho predstáv. Mnohí z nás, ktorí mali šťastie pracovať pod jeho vedením, si pamätajú na jeho legendárnu otázku: „Kam tečeš, ty šťávo?“ Každý opýtaný (aj autor spomienky) okamžite pochopil, že je tam, kde nemá byť, a nerobí to, čo má ...

Prof. Tomko zomrel 20. februára 2014 a je pochovaný v Bobrovci.

Doc. DrPH. PhMr. Jaroslav Kresánek, CSc. (obr. 2) sa narodil 17. decembra 1921 v Trenčíne. Po maturite na gymnáziu v Kežmarku natrvalo presídlil do Bratislavy, najprv ako študent odboru lekárskeho štúdia na Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity (v rokoch 1940 – 1954 názov pre Univerzitu Komenského). Štúdium lekárnictva ukončil promóciou 28. júna 1947 (sobota) a takmer okamžite (1. júla 1947, utorok) nastúpil na Lekársku fakultu ako odborný asistent. Určené (!) mu bolo vyučovať farmakognóziu najprv v rámci Farmakologického ústavu a od roku 1950 na novo vzniknutom

Ústave farmakognózie. V roku 1952 obhájil doktorát z farmácie (DrPH.), o 10 rokov neskôr získal titul CSc. za výskum v oblasti palynomorfológie a v roku 1965 sa stal docentom v odbore farmakognózia. Svojmu povolaniu a fakulte ostal verný až do odchodu na dôchodok v roku 1986. Ako pedagóg dlhodobo úspešne rozvíjal a vyučoval makroskopickú a mikroskopickú analýzu rastlinných drog, dôkazom čoho je aj 20 učebných textov (vrátane spoluautorstva celoštátnej učebnice farmakognózie) a 55 experimentálnych publikácií. Doc. Kresánek bol náročný, ale spravodlivý pedagóg. Vyžadoval presnú odbornú terminológiu, najmä pri mikroskopických pozorovaniach nestrpel „kuchynskú hantýrku“. Charakteristické pre neho bolo, že plynúcimi rokmi a ako najstarší farmaceut na Farmaceutickej fakulte UK všetky mladé kolegyne a študentky neoficiálne oslovoval ako „babuľky“.

Doc. Kresánek sa preslávil medzi laickou verejnosťou ako nadšený propagátor liečivých rastlín. Je hlavným autorom mnohých vydaní *Atlasu liečivých rastlín a lesných plodov*, *Príručného atlasu liečivých rastlín* a *Malého atlasu liečivých rastlín*, ktoré boli preložené do 11 jazykov. Svoje vedomosti širil aj mimofakultnými prednáškami pre odborníkov i širokú verejnosť. Odbornú tematiku vedel poslucháčom aj čitateľom priblížiť prístupným a zrozumiteľným spôsobom. Dlhodobu, od roku 1971, pracoval aj ako výkonný redaktor a od roku 1979 ako odborný redaktor časopisu *Liečivé rastliny/Léčivé rostliny*.

Doc. Kresánek zomrel 15. januára 2012 a je pochovaný v Bratislave na cintoríne v Slávičom údolí.

prof. Ing. Milan Nagy, CSc.
Katedra farmakognózie a botaniky, FaF UK Bratislava, SR